



עם ביאור  
הפֿתֿר וְהַפֿבוֹד

# זהר הקדוש

פרשת בלק • דרגתו וכוחו של בלעם הרשע

כדי לבאר כיצד התגברו על טומאתו של בלעם תחילה מבאר את תוקף טומאתו של בלעם הרשע.

ומפרש, **אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן** לבנו רבי אלעזר, **אֲלֶעָזָר, כָּל מְלֹוֵי דְבָלְעָם חִיִּיבָא, תְּקִיפִין אֵינוֹן** - כל דבריו של בלעם הרשע, חזקים הם בכוח הטומאה שיש בו, וְהָא אִוקְמוּהָ חֲבֵרִיא - והרי כבר העמידוהו התבררים בזוהר

(ח"ב כא), ודרשו על מה דְּכָתִיב - שכתוב (דברים לד י) **וְלֹא קָם נָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה, וְאִמְרוּ שֶׁם בְּזוֹהַר, שְׁדוּקָא בְּיִשְׂרָאֵל לֹא קָם עוֹד נָבִיא כְּמֹשֶׁה, אֲבָל בְּאוֹמוֹת הָעוֹלָם קָם, וְשׂוֹאֵל, וּמַנּוּ** - ומי הוא הנביא באומות העולם שהוא כְּמֹשֶׁה, ומשיב, הוא בְּלָעָם.

ומבאר, אף על פי שמשה ובלעם שווים הם בבואתם, מכל מקום אינם שווים בקדושתם, כי נבואת משה היא מצד הקדושה, ונבואתו של בלעם היא מצד הטומאה.

ומפרש, וְהָא אִוקְמוּנָא מְלָה - וכבר העמדנו את הדברים (שם), דְּמֹשֶׁה לִית דְּכוּוּתִיה בְּכַתְרִין עֲלֵאִין - משה היה נביא שאין כמוהו בכתרים עליונים, שהוא כתר תורה שהיה בו, וּבְלָעָם לִית דְּכוּוּתִיה בְּכַתְרִין תַּתְּאִין - ובלעם היה נביא שאין כמוהו בכתרים תחתונים, שהוא מכוח הכישוף שהיה לו, דָּא בְּסִטְרָא דְקְדוּשָׁה - זה, משה רבינו, הוא מצד הקדושה, וְדָא בְּסִטְרָא דְשְׂמָאֲלָא - וזה, בלעם, הוא מצד שמאל, שהוא הטומאה.

לאחר שביאר תוקף טומאתו, חזר לקושייתו הראשונה, כיצד יכלו להרוג את בלעם מחמת גודל טומאתו.

ושואל, וְאִי כָּל דָּא הוּא בִידִיה - ואם כל זה היה בידו, כלומר, שלא היה כבלעם במדרגות הטומאה, וְכָל כֹּהֵן תִּקְרִי בְּחֻמַּתָּא - בחכמה, עד כדי כך שהיה גָּבֵר דִּישְׁבַּח גְּרָמִיה בְּחִילָא תִּקְרִי - אדם ששיבח את עצמו בכוחו החזק, דְּכָתִיב - שכתוב (במדבר כג טו) וַיֹּאמֶר אֶל בָּלָק הַתִּיבֵּי פֹה עַל עֲלֻתָּךְ וְאֶנֶכִּי אֶקְרָה כֹּהֵן, וביארו בזוהר (לקמן קצח), שבלעם אמר אֶעֱקֹר לִכֹּהֹ מֵהָא - אעקור למידת המלכות הנקראת 'כה' שלא תברך את ישראל, אלא תתהפך לקלל את בני ישראל רחמנא ליצלו, אם כן קשה, הֵיאָךְ יָכִילוּ לְקַטְלָא לִיה - האך יכלו להרוג אותו, והרי היה גדול מאוד במדרגות הטומאה.

וכדי לתרץ כיצד גברו על בלעם אפילו שהיה כוחו גדול, מביא את דברי ספרו של שלמה המלך שכתב כי המשבח את עצמו הרי זה סימן שאינו יודע כלום.

ומקדים ואומר, אֲלָא בְּסִפְרָא דְחֻמַּתָּא דְשְׁלֵמָה מְלָכָא, הֲכִי אָמַר - אלא בספר של שלמה המלך כך אמר, תִּלַּת סִימָנִין אֵינוֹן - שלש סימנים הם, סִימֵן לְאָדָם שֶׁעָבַר עֲבָרָה - איסור עריות, שנענש בחולי יִרְקוֹן - שפניו מוריקות, סִימֵן לְשִׁטּוֹת - לדעת על אדם שהוא שוטה, מִלִּין - שמדבר דברי שטות ושיגעון, סִימֵן לְדַעַת עַל אָדָם דְּלֹא יָדַע - שאינו יודע כְּלוֹם, שְׂבוּחִי - שמשבח את עצמו, וְדָא - וזה המשבח את עצמו, אֲכַרְע לְשָׂאָר - מכריע את כולם, שהוא שוטה בְּכָל עֲבִירוֹת, כלומר שזהו סימן שהוא גם שוטה שהרי מרבה בדבריו, וסימן שהוא גם בעל עבירה, ונמצא, דְּכָלָא אִית בִּיה - שכל החסרונות יש בו.

במאמר זה יתבאר, כי בלעם הרשע נהרג במלחמת מדין על ידי שנפל על חרבותיהם של פינחס וצבאו, ומבאר שאף על פי שבלעם אמר על עצמו שהוא גדול בכוח הטומאה, אבל אליבא דאמת לא היה כן, אלא היה גונב דעת הבריות, ואמר לישנא דמשתמע לתרי אנפין, ורמז כאילו דרגותיו גבוהות, אבל באמת לא היו דרגותיו כל כך גבוהות.

שואל שתי שאלות, הראשונה כיצד לא פחדו מבלעם הרשע, והשנייה על בלעם עצמו, איך לא הגין על עצמו שלא ייהרג.

שאל וְאָמַר רַבִּי אֲלֶעָזָר, בְּלָעָם חִיִּיבָא - בלעם הרשע, מֵאֵן קָטִיל לִיה - מי מבני ישראל ערב ליבו לגשת אליו להורגו, ועוד קשה על בלעם עצמו, וְהִיךְ אֲקָטִיל - ואיך נהרג, שהרי היה יכול לעשות בכוחותיו הטומאות, שלא ישלטו בו בני אדם, אם כן באיזה כוח נהרג.

ומתרץ על פי פסוקי התורה מי הרג את בלעם.

מתרץ, וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, פִּנְחָס וְסִיעֵתִיהָ קָטְלוּהוּ - פנחס וסייעתו הלוחמים הרגוהו במלחמת בני ישראל עם מדין, ומביא ראיה, דְּכָתִיב - וכמו שכתוב (במדבר לא ו-ח) וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אֶלָּף לַמָּטָה לְצַבָּא אֹתָם וְאֶת־פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן לְצַבָּא וְכָלִי הַקֶּדֶשׁ וְחֻצְצֹרוֹת הַתְּרוּגָה בְּיָדוֹ, וַיִּצְבְּאוּ עַל מִדְּיָן כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה וְיִהְיֶה כֹהֵן לְיִשְׂרָאֵל וְאֵת מַלְכֵי מִדְּיָן הָרְגוּ עַל חֲלָלִיהֶם אֶת אֹוִי וְאֶת רָקֶם וְאֶת צוּר וְאֶת חוּר וְאֶת רַבֵּעַ חֲמִשַּׁת מַלְכֵי מִדְּיָן וְאֵת בְּלָעָם בֶּן־בְּעוֹר הָרְגוּ בְּחֶרֶב, הרי שפינחס וצבאו הרגו את בלעם במלחמת מדין.

ומבאר על פי הפסוקים כיצד יכלו להרוג את בלעם.

וממשיך לבאר כיצד הצליחו להורגו, ואומר שאכן בלעם עשה פעולות להציל את עצמו, וְתַנְיִין - וכמו שלמדנו, בְּקִרְתָּא דְּמִדְּיָן הוּא עָבִיד בְּחֻמַּתָּא דְחֶרֶשׁוֹ - בעיר של מדין היה עושה בלעם בחכמת כשפיו, דְּטָאסִין בְּאִוִּירָא הוּא, וּמַלְכֵי מִדְּיָן - והם עשו כישוף שפרחו באויר, בלעם וחמשת מלכי מדין, וְאֲלַמְלָא צִיץ דְּקְדוּשָׁא וְצִלּוֹתָא דְּפִינְחָס - ואלמלא ציץ הקודש, ותפילתו של פנחס, דְּאִפִּילוּ לְהוֹן עַל קָטִילִיָּא - שבכח הציץ והתפילות הם הפילום על חרבותיהם של פינחס וצבאו, ואלמלא הדברים הללו לא היו יכולים להורגו.

ומביא את הפסוקים שבהם נבאר כל המבואר לעיל, הָדָא הוּא דְכָתִיב - זה הוא שכתוב וְאֵת מַלְכֵי מִדְּיָן הָרְגוּ עַל חֲלָלִיהֶם, ופירוש 'על חלליהם' היינו שמלכי מדין נפלו מן האוויר על שאר החללים שנהרגו, וּמְבִיא רֵאִיָּה שְׁגַם בְּלָעָם נָפַל עַל חֲרֻבוֹתֵיהֶם שֶׁל פִּינְחָס וצְבָאוֹ, דְּכָתִיב - שכתוב (יהושע יג כב), וְאֵת בְּלָעָם בֶּן־בְּעוֹר הָקוּסָם הָרְגוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּחֶרֶב אֶל חֲלָלֵיהֶם, הרי שגם בלעם נפל מן האוויר ונהרגו על חרבותיהם של פינחס וצבאו.

אָמַר לִיה - אמר לו רַבִּי אֲלֶעָזָר לרבי יצחק, כָּל דָּא יִדְעָנָא - כל זה ידעתי, ולא היתה כוונתי להקשות בפשוטן של דברים, אלא להקשות שהרי כוח טומאתו היה כה גדול, ואם כן איך יכלו עליו.

דרגות בטומאה, אבל ההוא רשע הוה אמר, ומשבח גרמיה בארץ סתים - אבל אותו רשע היה אומר בדבריו, ומשבח עצמו בדרך סתומה, ועל ידי זה אסתלק במלוי - היה מתעלה בדבריו בעיני הבריות, דכל מאן דהוה שומע, חשיב דאסתלק על כל נביאי עלקא - כי כל מי שהיה שומע את דבריו, היה חושב שהוא אומר שדרגתו עולה על כל נביאי העולם, אפילו במדרגות הקדושה, וזו היתה גניבת דעת הבריות של בלעם.

ומביא דוגמא על דבר קטן שאמר, ונשמע לדבר גדול, שאמר 'שומע אמרי אל' וכוונתו היה ששומע נבואתו מצד הטומאה, אולם מי שאינו מבין חושב ששומע מצד הקדושה.

ומפרש אלו מדבריו היו גניבת דעת הבריות, דכתיב - שכתוב (במדבר כד טז), שבלעם העיד על עצמו שהוא 'שומע אמרי אל ויודע' [דף קצד] דעת עליון, והרי זו הפלגה גדולה במעלתו, וכי מאן גבר בעלקא - האם יש אדם בעולם, דהוה שומע מפומיה מלין אליו - שהיה שומע מפיו של בלעם דברים אלו, דלא חשיב דלית בעלקא נביאה מהימנא כגנייה - ולא חשב שאין בעולם נביא נאמן כמוהו השומע אמרי אל ויודע דעת עליון.

ומוסיף לבאר, וקשוט הוה והכי הוה - ואמת היה וכך היה, כי מה שהעיד על עצמו 'נאם שומע אמרי אל', הכי הוה - כך היה, שהיה שומע אמרי אל, וכן מה שהעיד על עצמו 'ויודע דעת עליון' הכי הוה - כך היה, שהיה יודע דעת עליון, ומכל מקום היה בדבריו גניבת דעת, שהרי וההוא רשע הוה אמר על דרגין דאתדבק בהו - ואותו רשע בלעם אמר תשבחותיו על מעלות שנדבק בהם, כי מה שאמר 'שומע אמרי אל', גנב בזה דעת הבריות, שהרי במלה - בתיבת 'אל' רמז בזה דאיהו בסליקו עלאה - שהוא במעלה העליונה, כלומר ששומע נבואתו מספירה עליונה.

ומתחילה מפרש מה שאמר 'שומע אמרי אל', שאמת אמר.

ומפרש, והכי אמר - וכך אמר, 'שומע אמרי אל', דהנה 'האל', לא פתיב - לא כתוב בה"א, והטעם הוא, דהא - שהרי כתוב (תהלים יח לא) 'האל תמים דרפו', ומשמעו של 'האל' עם ה' הידיעה, הוא על 'האל' הידוע, שהוא הקדוש ברוך הוא, אבל אם כתוב סתם 'אל' בלא ה' הידיעה, הכוונה לאל אחר איהו - הוא, שהוא סמא"ל הרשע, וכמו שכתוב (שמות לד יד) 'פי לא תשתחוה לאל אחר', שפירושו לעבודה זרה, וכתוב 'אל' סתם.

ומסיים פירושו, לכך אמר בלעם 'שומע אמרי אל', בלא ה' הידיעה, כי אמנם אמר דבר אמת, אך מלה זעירא איהי - דבר קטן הוא, כלומר, שורש נבואתו באה מ'אל אחר' שהוא צד הטומאה, אבל ודמי למאן דלא ידע, דאיהו רב ועלקא - למי שאינו יודע ההבדל בין 'האל' ל'אל', דומה אצלו לדבר גדול ועליון, כלומר, שנבואתו הוא מצד הקדושה, אך האמת היא שבלעם היה 'שומע אמרי אל', ולא היה 'שומע אמרי האל', כי נבואתו היא מצד ההוא דאקרי - אותו שנקרא אל אחר, וכמו דכתיב - שכתוב 'פי לא תשתחוה לאל אחר'.

ושואל על דברי ספרו של שלמה המלך, שכתב שאסור לשבח את עצמו, וקשה, והא פתיב - והרי כתוב (משלי כז ב) 'יהללך זר ולא פיך', שמשמעו על פי פשט, שאדם זר יהללך, ולא יהלל אדם את עצמו, אולם ממה שכתב 'זר' וכפל לומר 'ולא פיך', שגם משמעו זר, יש לדרוש, 'יהללך זר', שלא יהלל אדם עצמו, אלא זר יהללך, ואם לא יהללך 'זר', אזי יהללך 'פיך', כלומר, תשבח את עצמך, אם כן משמע שראוי לאדם לשבח את עצמו, וקשה, למה כתב בספרו של שלמה המלך שלא ראוי לשבח את עצמו.

ומתרץ, לאו הכי - אל תפרש כך את כפל הלשון 'יהללך זר ולא פיך' שראוי לאדם להלל ולשבח את עצמו, אלא כך פירוש הכתוב: 'יהללך זר' שהאדם לא יהלל את עצמו ורק זר יהלל אותו, אבל אי לא הו' מאן דאשתמודע לה - אם אין מי שמכיר אותך, אזי אפתח פומך למלקא באורייתא - פתח פיך לדבר בדבריו תורה, ולאדעא מלי קשוט באורייתא - ולהודיע דברי אמת בתורה, וכדין פתיחו דפומך באורייתא - ואזי פתחון פיך בתורה, ישבחו מילה, ויגדעון מאן אנת - ישבחו דברך, וידעו מי אתה, דלית מלה בעלקא דישתמודעון ליה לבר נש, אלא בזמנא דאפתח פומיה - נש, אלא בזמנא דאפתח פומיה - שאין דבר בעולם שיודיע את האדם מי הוא, אלא בזמן שיפתח את פיו, שבה פומיה הודע לבני נשא מאן הוא - פיו יודיע לבני אדם מי הוא, וזהו 'יהללך זר', שלא יהלל אדם עצמו, 'ולא' כלומר, שאתה נמצא במקום שאין מכירים אותך, אזי 'פיך' כלומר, פתח דברך ויאירו בדברי תורה, ובזה יהללך זר, אבל לעולם אסור לו לאדם לשבח עצמו, וכמו שכתוב בספרו של שלמה המלך.

ועל פי זה מבואר, שאמנם בלעם שיבח את עצמו במעלות גדולות, אך זה עצמו היא הוכחה וסימן שבאמת לא היה לו כלום ולכן יכלו להתגבר עליו.

לאחר שרבי שמעון ביאר שבלעם הרשע שיבח את עצמו, ולכן אין זו ראייה שאכן כוחו היה גדול, אלא זה סימן שאין בו כלום, ממשיך לבאר, שאפילו שאכן היו לו דרגות מסיימות, אבל התפאר בעצמו הרבה יותר מכוחותיו האמתיים, כי היו לו רק מעלות בכח הטומאה ולא בכח הקדושה, ובדבריו הוא גנב את דעת הבריות.

וחזר רשב"י לבאר את ענינו של בלעם ואמר לבנו רבי אלעזר, ההוא רשע דבלעם, שבוחי משבח גרמיה בכלא - אותו בלעם הרשע, היה משבח את עצמו בכל התשבחות, ועם כל דא - ועם כל זה לא היה משבח עצמו בדברים של שקר לגמרי, אלא גניבו דדעתא קא גניב -

אלא בלעם היה גונב את דעת הבריות, באופן שכשאמר דבריו, עלה ואסתלק במלוי - ונתעלה בדבריו בעיני העולם אף שדרגתו לא היתה גבוהה. ומפרש איך אמר דבריו באמת, ובחזא מחתא גנב דעת הבריות, שהרי במלין זעירין - בדברים קטנים שהיה בו אמת, היה אומרם בלשון שהשומע אותם הוה עבדי רברבין - היה עושה אותם לדברים גדולים, מה דאמר על איגון דרגין - מה שאמר על אותם דרגות שהשיג, על מלין מסאבין הוה אמר - דברים טמאים היה אומר, וקשוט אמר - ואמת אמר, שהרי היה לו



נפשי צמאה לדעת  
כל רז סודך

זוהר הקדוש המבואר < עם פירוש "הכתר והכבוד"

ביאור בשפה ברורה הפותח את לב הלומד, עם מקורות וביאורים על פי גדולי המפרשים



מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 | אודיסה 0176-8806-44 | ארץ ישראל 054-437-718 | להשיג בחנויות הספרים המובחרות